

Preàmbul als itineraris brossians

Joan Brossa fou un poeta de múltiples registres, que experimentà amb tots els codis possibles. L'any 1984 portà la seva poesia als carrers de la ciutat, amb el que anomenà "Poema visual transitable en tres temps" al Velòdrom d'Horta. Com ell mateix expressà: "L'espai real esdevé el suport del poema amb tota la riquesa de possibilitats que el fet comporta". A partir d'aleshores, projectà abundants "poemes corporis" sempre que en tingué l'oportunitat. Si en la seva aventura dels poemes visuals o dels poemes objecte, altres artistes d'arreu i de diferents generacions l'havien acompanyat en la gosadia de portar la poesia al món de la plàstica, en el camp de la poesia urbana, de caire permanent, fou un pioner. D'altra banda, val a dir que amb aquest nou tipus de poemes, Brossa assoleix allò que amb el paper o l'objecte no és possible: arribar a tothom.

Brossa ha portat la poesia al carrer amb monuments que no poder ser considerats "escultures" ni "intervencions plàstiques". Són poemes visuals, dissenyats i pensats pacientment en el seu estudi, per a "dir" alguna cosa al vianant. Segueixen el mateix procés que un poema visual, però, a diferència d'aquest, la "corporeïtat" li permet jugar amb l'espai i, fins i tot, amb el temps. Per això, a més del dibuix, tot sovint Brossa escrigué la seva intenció i féu la descripció del que pretenia, a fi que els arquitectes tinguessin tots els elements per a materialitzar la intenció buscada pel poeta. El resultat, tanmateix, no fou sempre el desitjat. Malgrat això, els textos de Brossa, publicats als reculls de proses *Anafil*, són el testimoni - amb força càrrega literària, com no podia ser altrament- del que hauria d'haver estat.

Amb aquest llibre, la **Fundació Joan Brossa** vol oferir un llistat gairebé exhaustiu d'aquests poemes corporis, amb la seva ubicació exacta i els textos brossians que els acompanyen. Però no ens hem volgut limitar a això, sinó que també hem recollit la presència del nostre poeta al carrer, a través d'aquells llocs on ell treballà (els seus estudis) o d'aquells altres indrets que diversos organismes li han dedicat després de la seva mort, tot omplint-los de reproduccions de poemes literaris o visuals.

Per a una millor organització i perquè els lectors d'aquest opuscle puguin "viure" els llocs de memòria brossiana, anant-t'hi i admirant-los, hem dividit aquest inventari en sis itineraris. Els cinc primers transcorren pels carrers de Barcelona i comprenen el centre de la ciutat, l'Eixample, Sant Gervasi, Horta, el Guinardó, i Montjuïc. Alguns d'aquests indrets tenen un alt índex de "presència brossiana". D'altres, com el darrer, presenten una única mostra. Evidentment, no hi hagué res planificat en aquest "créixer" de poemes corporis, però és natural que els llocs que Brossa trepitjà més siguin els més plens de les seves petjades. El sisè bloc comprèn els llocs fora de Barcelona. La majoria hi són propers (Badalona, Sant Adrià del Besòs, Sabadell, l'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Mollet del Vallès, etc.), però també hi ha d'altres testimonis arreu del Principat i més lluny, com Mallorca o Andorra. Fins i tot, trobem poemes corporis brossians a l'estranger, com és el cas d'Alemanya o Cuba, la qual cosa demostra la universalitat del llenguatge del poeta català.

Algunes de les fites d'aquests itineraris lamentablement ja no són visibles avui dia. Es tracta d'instal·lacions efímeres (com «150 homenatges » o les banderoles del Pavelló de la República) o de poemes que diferents canvis en l'estructura dels edificis que els allotjaven han ocultat (com ara «Diagonal»). El fet de tenir-ne, però, documentació escrita o visual, ens han portat a incloure'ls, com una manera de fer memòria. Sabem d'altres projectes que existiren ben poc temps, com el del bar-restaurant Samassí al davant del MACBA, o que no s'arribaren a aconseguir, com és el cas de l'homenatge a Lorca que Brossa preparava per a la Residencia de Estudiantes de Madrid o el de la Huerta de San Vicente a Granada, però la manca de testimonis gràfics o textuais ens n'han impedit la inclusió. D'altra banda, hem descartat també aquelles instal·lacions efímeres que acompanyaren exposicions del poeta (com la de la Fundació Miró l'any 1986, la del Palau de la Virreina de l'any 1994 o d'altres) i evidentment tampoc s'inclouen aquí aquelles galeries d'art o museus que allotgen obres de Brossa, per la diferent naturalesa de les peces.

En qualsevol cas, creiem que aquest llibre pot contribuir a fer conèixer millor aquest aspecte tan característic de Brossa i, de retruc, a descobrir indrets desconeguts de la geografia urbana que ens esperen per a dir-nos coses d'una manera ben particular.

Glòria Bordons
Fundació Joan Brossa